

Енергозберігаючі технології

Тема 1. Основи енергозбереження

Види енергії

(лекція)

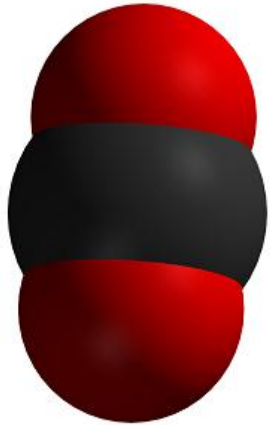
Енергія

Енергія – здатність (спроможність) виконувати роботу

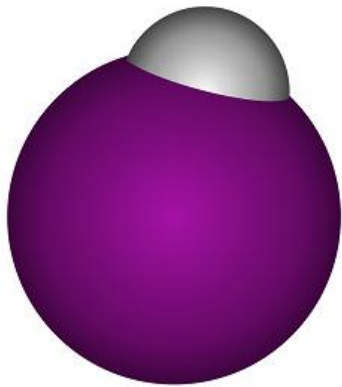
Закон збереження енергії – принцип, згідно з яким повна енергія замкненої системи зберігається впродовж часу

Енергія не виникає з нічого і не зникає в нікуди, а може лише перетворюватись з однієї форми на іншу

Хімічна енергія

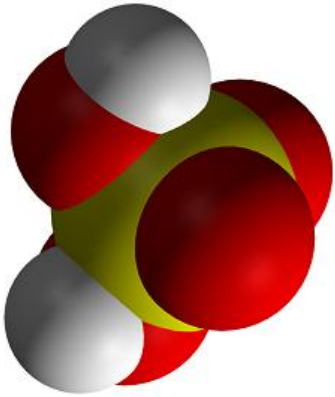

Хімічна енергія - це енергія зв'язку (як правило, валентної) атомів в молекулах речовини

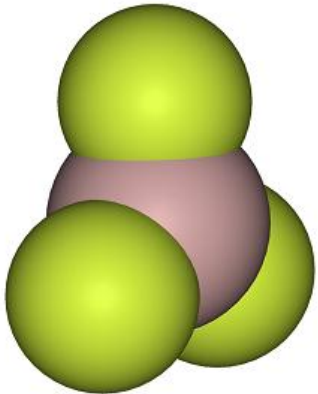
Хімічна енергія виділяється або поглинається при створенні або руйнуванні молекул

Хімічна енергія

При створенні молекул кисню O_2 або водню H_2 , які складаються з двох однакових атомів, енергія не споживається і не виділяється

При створенні молекули води H_2O виділяється 2,962 еВ енергії

При створенні молекули метану (основний компонент природного газу) CH_4 виділяється 0,775 еВ енергії

При створенні молекули вуглекислого газу CO_2 виділяється 4,078 еВ енергії

При створенні молекули оксиду азоту NO поглинається 0,935 еВ енергії

Хімічна енергія

Хімічна реакція горіння природного газу

Енергетична характеристика реакції

$$2 \cdot 2,962 [\text{H}_2\text{O}] + 4,078 [\text{CO}_2] - 0,775 [\text{CH}_4] - 2 \cdot 0 [\text{O}_2] = 9,227 \text{ eV}$$

Для того, щоб почалася реакція горіння необхідно спершу витратити певну кількість енергії (0,775 eV) для того щоб «розібрати» молекулу метану CH_4 (розпад молекули кисню O_2 відбувається без витрат енергії)

Джерела хімічної енергії

Кам'яне вугілля

Нафта

Природний газ

Торф

Джерела хімічної енергії

Особливості хімічної енергії

- Хімічна енергія є основним видом енергії, необхідним людині для життя
- Основним джерелом хімічної енергії є рослини
- Хімічна енергія є основним видом енергії, що використовуються людиною

Активне використання хімічної енергії людством в ХХ столітті призвело до збільшення концентрації вуглекислого газу в атмосфері в сотні разів, що викликало парниковий ефект і призвело до глобальної зміни клімату.

Особливості хімічної енергії

Переваги:

- Висока питома енергоємність (малий обсяг енергоносія містить велику кількість енергії)
- Тривалий термін зберігання (мільйони років)
- Можливість транспортування
- Доступність і поширеність енергоносіїв (рослини ростуть всюди)

Недоліки

- Забруднення навколишнього середовища продуктами горіння, в першу чергу вуглекислим газом CO_2
- Виділення енергії відбувається в основному у вигляді тепла, частково світла
- Крім тепла і світла хімічну енергію дуже складно перетворити в інші види енергії

Кінетична енергія

Кінетична енергія (механічна енергія) – це енергія руху

Будь-яке тіло, з масою m , що рухається зі швидкістю V , має енергію E :

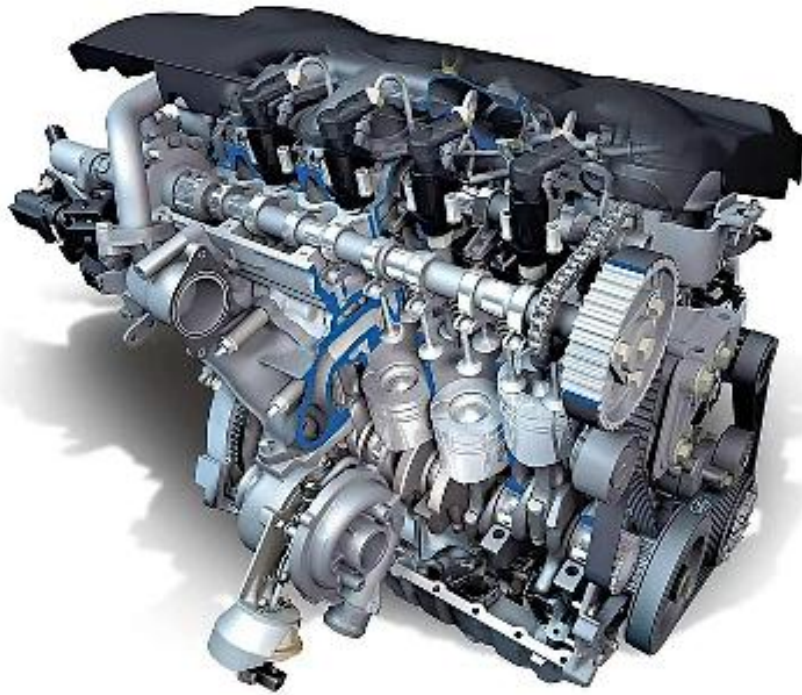
$$E = 0,5mV^2$$

Природні джерела кінетичної енергії

- вітер (рухомі повітряні маси)
- річки (рухомі водні маси)
- хвилі морів і океанів (як звичайні, так і приливні)
- тварини
- людина

Штучні джерела кінетичної енергії

Двигун внутрішнього згорання

Електродвигун

Особливості кінетичної енергії

- Кінетичну енергію в умовах Землі дуже складно зберегти і передати на великі відстані через наявність тертя тіла
- Пристроями для зберігання кінетичної енергії є різного роду маховики – обертові пристрої з великою масою і малим тертям
- Внаслідок тертя кінетична енергія перетворюється в тепло
- На сьогоднішній день кінетичну енергію з малими втратами можна перетворити тільки в електричну енергію за допомогою генераторів

Особливості кінетичної енергії

На сьогоднішній день використання природних джерел кінетичної енергії, в першу чергу енергії вітру, річок, морів і океанів, незаслужено забуте в ХХ-му столітті через активне використання вуглеводнів, активно відроджується

Використання природних джерел кінетичної енергії в більшості випадків є екологічно чистим і потрапляє під категорію енергозберігаючих технологій

Теплова енергія

Теплова енергія (теплота) –
внутрішня енергія тіла

Будь-яка речовина, що має
температуру більше
температури абсолютного
нуля, може розглядатися як
джерело енергії

Теплова енергія

Теплова енергія сприймається людиною і тваринами безпосередньо через органи чуття.

Людина комфортно себе почуває, коли температура навколишнього середовища знаходиться в діапазоні 15 ... 25 °C

Теплова енергія необхідна людині для приготування їжі, виконання гігієнічних процедур (33 ... 36 °C), виконання різних технологічних процесів, вирощування рослин

Крім необхідності збільшення температури, людина також відчуває необхідність у видаленні надлишків тепла

Джерела теплової енергії

- Сонце
- Земля
- Хімічні реакції
- Ядерні реакції
- Тертя

Особливості теплової енергії

- Дуже важко зберігати
- Дуже важко передавати на великі відстані
- Дуже важко перетворити в інші види енергії

Незважаючи на велику кількість природних джерел теплової енергії, людина ще не навчилася їх ефективно використовувати

Енергія випромінювання

Випромінювання – процес випускання і поширення енергії у вигляді хвиль і частинок

Випромінювання поглинається і випромінюється атомами речовини

Людині у першу чергу необхідне інфрачервоне (теплове) і світлове випромінювання

Природні джерела випромінювання

Сонце

Земля за добу отримує від Сонця $60,2 \cdot 10^{21}$ Дж енергії випромінювання

Особливості енергії випромінювання

- Принципово неможливо зберігати
- Складно передавати на великі відстані
- Досить просто можна перетворити лише в теплову енергії

Електрична енергія

Електрична енергія – енергія, що міститься в електромагнітному полі

У людині немає органів, за допомогою яких вона могла б відчувати електричну енергію

Природні джерела електричної енергії (блискавки, атмосферну електрику) людина ще не вміє використовувати

Особливості електричної енергії

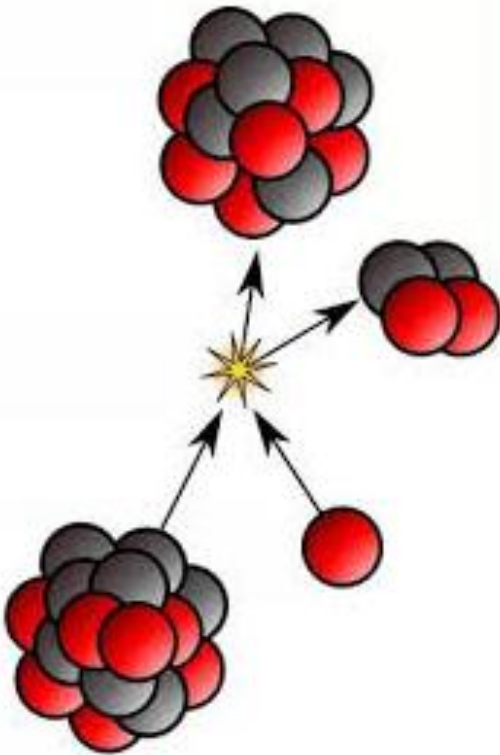
- Висока швидкість передавання (приблизно 300 000 км/с)
- Простота передачі на великі відстані
- Простота перетворення в інші види енергії (теплову, кінетичну, енергії випромінювання)
- Складність зберігання

Електрична енергія використовується у якості проміжної ланки для передавання енергії у необхідну точку простору з подальшим перетворенням в інший вид енергії безпосередньо необхідний людині

Майже вся електрична енергія у світі одночасно вироблюється та споживається

Ядерна енергія

Ядерна енергія (атомна енергія) – енергія, що міститься в атомних ядрах і виділяється при ядерних реакціях

Перевагами ядерної енергетики, теоретично, є екологічна чистота

1 кілограм ядерного палива (збагаченого урану) за своєю енергетичною ємністю еквівалентний 100 тоннам високоякісного кам'яного вугілля (1,5 залізничних вагона) або 60 тоннам нафти (1 цистерна)

Особливості ядерної енергії

- Екологічна чистота (за дотриманням належних умов)
- Перетворення тільки у теплову енергію
- Складність контролю атомних реакцій
- Забруднення довколишнього середовища у випадку аварії

Існує два види атомної енергії: розпаду та синтезу. Поки що людиною зроблено лише перший крок у освоєнні реакцій розпаду. Реакції синтезу ядер людиною поки що не освоєні

Дякую за увагу!

О.П. Русу

2020 р.